

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาให้บุคคลสามารถอยู่รอดในสังคมได้อย่างมีความสุข และมีคุณธรรมต่าง ๆ อันจะก่อให้เกิดความสงบสุขร่วมกันในสังคม ดังที่ สุนน อมรวิวัฒน์ (คณาจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525: 17) ได้กล่าวไว้ว่า "สังคมจะดำรงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกของสังคมมีจริยธรรม เป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมของตน" เพราะคุณค่าของมนุษย์นอกจากจะประกอบด้วยความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพแล้ว ความเป็นผู้มีจริยธรรมยังเป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่ง หากผู้มีความรู้ความสามารถ สูงขาดความสำนึกในเรื่องคุณธรรมแล้วอาจใช้ความรู้ไปในทางที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและสังคมได้

การให้การศึกษาแก่เยาวชนนั้น จึงต้องให้ทั้งความรู้ควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรม เพราะการมีความรู้แต่ไม่มีคุณธรรมนั้น เปรียบเหมือนการให้อาวุธแก่เขา แต่ไม่สอนวิธีใช้ให้ถูกต้องกับกาลเทศะ ใช้ในทางที่ถูกที่ควร อาวุธนั้นมีแต่เป็นพิษเป็นภัยแก่ผู้ใช้ และผู้อื่น (สมเดช มุงเมือง 2526: 72) ดังเช่น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงโปรดให้ส่งพระเจ้าลูกยาเธอไปศึกษาวิชาการ ณ ต่างประเทศ ทรงย้ำเสมอว่า "ความรู้นั้นต้องการให้นำไปประยุกต์ใช้ แต่ต้องใช้จริยธรรมเป็นหลักสำคัญ" (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อ้างถึงใน ส.ศิริรักษ์ 2519: 46)

จากการจัดการศึกษาของไทยตั้งแต่เริ่มการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นต้นมา รัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาด้านจริยศึกษามาโดยตลอด โดยถือเป็นองค์หนึ่งของการจัดการศึกษาในแผนการศึกษาชาติมาทุกฉบับ (สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย 2521: 27-29) และในแผนการศึกษาฉบับที่ใช้ในปัจจุบันนี้ คือ แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (กระทรวงศึกษาธิการ 2520: 6) ก็ได้กำหนดให้รัฐจัดสาระและกระบวนการเรียนรู้ไว้ในข้อที่ 13 ว่า "รัฐพึงจัดให้สาระและกระบวนการเรียนรู้ควบคู่กัน และกลมกลืนกันระหว่าง

ความเจริญงอกงามทางคุณธรรม จริยธรรม และปัญญากับความเจริญทางวัตถุ และระหว่างความเจริญงอกงามทางร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้เพื่อการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ตามสภาพการณที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา”

อย่างไรก็ดี การจัดการศึกษาของชาติที่ผ่านมา แม้ว่าจริยศึกษาจะได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญและรัฐก็ได้จัดการศึกษาด้านนี้มาตลอด แต่ยังคงขาดการนำพาต่อการพัฒนาจริยศึกษาอย่างจริงจัง รวมทั้งขาดวิธีการพัฒนาจริยศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สภาพสังคมไทยในปัจจุบันเต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวาย สมาชิกของสังคมส่วนใหญ่มีแต่ความเห็นแก่ตัว เอารอดเอาเปรียบ กดขี่ข่มเหง ฉกฉวยโอกาสโดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น อาชญากรรมประเภทต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น การพัฒนาจริยธรรมให้แก่สมาชิกของสังคมจึงจำเป็นต้องจัดให้มีขึ้นอย่างเร่งด่วน และจริงจัง

ปัญหา เรื่องจริยธรรม เป็นปัญหาสากลของสังคมพัฒนาทุกแห่ง สำหรับปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยนั้น ได้มีผู้ถกเถียงหาสาเหตุกันมากมาย แต่เมื่อพบสาเหตุแล้วก็ยากที่จะแก้ไข เพราะแหล่งที่จะแก้ปัญหานี้ประกอบด้วยหลายองค์การ ตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน ไปจนถึงสังคมและในฐานะที่การศึกษา เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพของคนในสังคม เพื่อความเจริญก้าวหน้าและสันติสุขของสังคมเอง สถาบันโรงเรียนจึงเป็นแหล่งสำคัญในการพัฒนาจริยธรรม (ภัทร ตรีวิเชียร 2522: 30) และถ้าเด็กที่เราสอนเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีสัมมาคารวะ เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในหลักธรรมอันดี และเป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อย จึงถือว่าโรงเรียนได้ทำหน้าที่สมบูรณ์แล้ว. (ก่อ สวัสดิพาณิชย์ 2522: 17)

การเสริมสร้างจริยธรรมในโรงเรียน ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากมีอุปสรรคเพราะเกิดความสับสนเกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องจริยธรรม คนบางกลุ่มยังคงนำจริยธรรมและศาสนามาผูกพันกันอย่างหนาแน่น ในขณะที่คนบางกลุ่มยอมรับว่าจริยธรรม เป็นสิ่งสากลที่มนุษย์ต่างชาติต่างศาสนา และอุดมการณ์ จะพึงมีหลักการที่ไม่ขัดแย้งร่วมกันได้ (สุภางค์ จันทวานิช 2522: 2) อุปสรรคอีกประการหนึ่งในการเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่เยาวชน นั่นคือ ผู้ทำการฝึกอบรมด้านนี้ยังขาดความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ โดยเฉพาะธรรมชาติของการพัฒนาจิตใจของเยาวชนไทย การที่บิดามารดาอบรมสั่งสอนลูก การที่ครูอาจารย์สอนนักเรียน หรือ

การที่นักสอนศาสนาอบรมศีลธรรมแก่เด็กและผู้ใหญ่ก็ดี จะได้ผลดีและคงทนถาวร ถ้าผู้ปฏิบัติหน้าที่เหล่านี้เข้าใจหลักจิตวิทยาของมนุษย์ ซึ่งจะช่วยให้รู้จักวิธีอบรมสั่งสอนและเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับจริยธรรม ระดับสติปัญญา และอารมณ์ของผู้รับการอบรมแต่ละกลุ่มแต่ละระดับ (บุญยิ่ง เจริญยิ่ง และคณะ 2522: 2)

การปลูกฝังจริยธรรมนับว่า เป็นปัญหาที่สำคัญและกำลังได้รับความสนใจจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุก ๆ ด้านในวงการศึกษา ดังเช่น อำนวย ทะพิงค์แก และชยันต์ ชุมวิสูตร (2522: 39-40) ได้กล่าวถึง ภัยของการปลูกฝังจริยธรรมของเยาวชนไทยไว้ว่า จุดอ่อนของการจัดการศึกษาในด้านการปลูกฝังจริยธรรมนั้น เกิดขึ้นภายในระบบการศึกษาเอง ซึ่งได้แก่หลักสูตร หลักสูตรจริยธรรมที่ใช้อยู่ในโรงเรียน เมื่อเทียบกับวิชาอื่นแล้วยังมีส่วนน้อยไปและยังไม่ได้ปรับปรุงให้ทันสมัย ด้านวิธีสอน วิธีการสอนที่ใช้กันอยู่ในโรงเรียนเป็นลักษณะของการสั่งสอน โดยมีครูสวมบทบาทของผู้มีอำนาจเด็ดขาด ที่จะกำหนดว่า นักเรียนควรเรียนอะไรและอย่างไร ซึ่งเป็นการลดคุณค่าของมนุษย์ และจำกัดเสรีภาพในการเรียนของเด็ก ส่วนด้านผู้ทำหน้าที่สอน อำนวย ทะพิงค์แก และชยันต์ ชุมวิสูตร ระบุว่าปัญหา 3 ประการคือ

1. ครูสอนจริยธรรม ได้รับการเตรียมตัวมาโดยตรง
2. เป็นผู้ไม่ถนัดในการสอนวิชาอื่นแล้วถูกมอบหมายให้มาสอนวิชาจริยธรรม จึงขาดความเข้าใจและเกิดความเบื่อหน่ายในการทำหน้าที่
3. ครูไม่วางตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ครูหลายคนไม่ได้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตนสอนแก่เด็ก

มาโนช ศิวชัย (2523: 48) มีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาการถ่ายทอดจริยธรรมว่า สิ่งที่จะช่วยให้เยาวชนของชาติเป็นพลเมืองดี มีความประพฤติที่พึงประสงค์คือ จริยศึกษา แต่การสอนจริยศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับครูผู้สอน วิธีสอน นโยบายของผู้บริหารในสถานศึกษา และสภาพแวดล้อม ผู้สอนยังขาดความรู้เกี่ยวกับกลวิธีการสอน ขาดอุปกรณ์การสอน ทำให้การสอนจริยศึกษาไม่ได้ผลตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาจริยศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (2522: 13) ที่ได้กล่าวถึงปัญหาการพัฒนาจริยศึกษาในด้านผู้สอนและกลวิธีสอนว่า ครูขาดเทคนิคที่มีประสิทธิภาพต่อการเสริมสร้างจริยธรรม

และครูไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการเสริมสร้างจริยธรรมของเด็ก ยังมุ่งสอนด้านวิชาการมากเกินไป นอกจากนี้ มนัส รัตนติลก ณ ภูเก็ต (2521: 37-38) ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า ปัญหาการสอนจริยศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จเพราะครูจัดการเรียนการสอนจริยศึกษาแบบให้อ่านให้จด ให้ท่องจำเพื่อที่จะตอบคำถามหรือข้อสอบมากกว่าให้นักเรียนปฏิบัติจริง ๆ อย่างสม่ำเสมอตลอดไปจนกลายเป็นนิสัยที่ติดตัว

จากข้อคิดเห็นของนักการศึกษาหลายท่าน ดังได้กล่าวมาแล้ว ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่าการสอนจริยธรรมในสถานศึกษาของไทยเท่าที่ผ่านมา มีข้อบกพร่องที่สำคัญอยู่ 3 ด้าน คือ หลักสูตร ตัวครูผู้สอน และกลวิธีการสอน โดยเฉพาะด้านหลักสูตรนั้นถึงแม้ว่าในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ไม่มีชื่อวิชาศีลธรรมอยู่ แต่วิชาศีลธรรมหาได้หายไปจากหลักสูตรไม่ เพราะเนื้อหาที่ใช้สอนจริยธรรมนั้นได้จัดอยู่ในโครงสร้างของหลักสูตร กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งว่าด้วยเนื้อหาและกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาสร้างนิสัย อันประกอบด้วย 5 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาจริยศึกษา หมวดวิชาศิลปศึกษา หมวดวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ หมวดวิชาพลศึกษา และหมวดวิชากิจกรรมสร้างนิสัย จะเห็นได้ว่าจริยศึกษาเป็นเพียงหมวดวิชาหนึ่งในกลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้สอนไม่เห็นความสำคัญ และละเลยที่จะปลูกฝังคุณธรรม ให้แก่เด็กอย่างสม่ำเสมอจนติดเป็นนิสัย

สำหรับด้านเนื้อหาที่จะใช้สอนจริยศึกษานั้น ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กรมวิชาการ 2521: 279-323) ได้กำหนดเนื้อหาซึ่งประกอบด้วย คุณธรรม 30 ข้อ เป็นคุณธรรมที่ต้องปลูกฝังให้แก่เด็ก ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

1. การไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลและสัตว์
2. ความเมตตากรุณา
3. การไม่โลภและไม่ขโมย
4. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ
5. การไม่ละเมิดของรักของผู้อื่น
6. การรู้จักความพอดี
7. การไม่พูดปด ไม่มิดเบือน ไม่อำพรางความจริง การไม่ยุยงให้เกิดแตกแยก และไม่พูดคำหยาบ

8. การมีสัจจะ และความจริงใจ
9. การไม่ลองและเสพลั้งเสพติดให้โทษ
- ✓ 10. ความเป็นผู้มีสติ รู้จักยับยั้งชั่งใจ รู้สึกรับผิดชอบชีวิต
11. ความเป็นผู้มีเหตุผล
12. ความละเอียด และความเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว
13. ความขยันหมั่นเพียร
14. ความอดทน อดกลั้น
15. ความกล้าหาญ และความเชื่อมั่นในตนเอง
16. ความกตัญญูทุกเวที
17. ความซื่อสัตย์สุจริต
- ✓ 18. การทำให้ใจให้สงบ มีสมาธิและอารมณ์แจ่มใส
19. ความไม่เห็นแก่ตัว
20. ความประณีตละเอียดถี่ถ้วน
21. ความรับผิดชอบ
22. ความมีน้ำใจ เป็นธรรมไม่ลำเอียง
23. ความมีระเบียบวินัย และการตรงต่อเวลา
- ✓ 24. การยอมรับความเปลี่ยนแปลง
25. มารยาทและมีส่วยส่วนบุคคลในการกิน นอน ขับถ่าย แต่งกาย และสังคมระหว่างเพศ
26. มารยาทในการแสดง การแสดงความเคารพ การขออภัย การแสดงความขอบคุณ การขอความช่วยเหลือ การปฏิเสธ การแสดงความไม่เห็นด้วย การแสดงความยินดี การแสดงความเสียใจ การเล่น การพักผ่อนหย่อนใจ
27. หลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกัน (สธรรม) ได้แก่ ความสามัคคี ความเสียสละ การให้อภัย ความเอื้อเฟื้อ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจ
- ✓ 28. ความเป็นผู้มีวัฒนธรรม และปฏิบัติตามประเพณีนิยม
29. ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
30. การแก้ไขข้อบกพร่องในการปฏิบัติทางจริยธรรม ได้แก่ ผิดศีลธรรม ระเบียบ กฎหมาย และจารีตประเพณี

โครงสร้างหลักสูตรประถมศึกษาที่ได้กำหนด เนื้อหาของหมวดวิชาจริยศึกษาไว้ นั้น
นับว่า เป็นการจัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยที่เผชิญอยู่ในปัจจุบันและ เป็นการแสดง
ให้เห็นว่ารัฐต้องการเน้นหรือให้ความสำคัญ เรื่องจริยศึกษา ซึ่งจริยศึกษาเป็นการศึกษาทั้ง
หลักวิชา และการปฏิบัติให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยมีคณาจารย์ศึกษาและ
แนวทางปฏิบัติในศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และกฎหมายของชนในชาติ
(มาโนช ศิวชัย 2523: 44)

การให้การศึกษาด้านจริยธรรมจึงควรเน้นให้นักเรียนมีการฝึกปฏิบัติ สร้างเสริม
พฤติกรรมที่พึงปรารถนาเสมอ ๆ จนเป็นนิสัย การเน้นจึงอยู่ที่การฝึกปฏิบัติให้สัมพันธ์กับ
การเรียนการสอนในกลุ่มวิชาอื่น ๆ ด้วยทุกโอกาส และอย่างไรก็ตามจริยธรรมของเด็กไทย
ในอนาคตจะเป็นที่พึงพอใจ และจะไม่นำเป็นห่วงของสังคมไทยอีกต่อไป หากครูทุกคน
ร่วมกันรับผิดชอบ เป็นผู้สอนทั้งการสอนจริยศึกษาตามเนื้อหา และกิจกรรมในหมวดวิชาจริยศึกษา
ของหลักสูตรประถมศึกษาโดยตรง และนำคุณธรรม 30 ข้อ ซึ่งเป็นเนื้อหาของการสอนจริยศึกษา
ไปสอนสอดแทรกสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาอื่น ๆ นั่นคือ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยกำหนดให้
คุณธรรมข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อ จากคุณธรรม 30 ข้อ ที่ระบุไว้ในหลักสูตร ได้ผสมผสาน
สัมพันธ์กับมวลประสบการณ์ในกลุ่มวิชาอื่น ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น ฝึกความซื่อสัตย์
ในการเรียนทำบัญชี ซึ่งเป็นวิชาทักษะทางคณิตศาสตร์ หรือฝึกความมีระเบียบ วินัย และ
การตรงต่อเวลาในการเรียนสุขศึกษา ซึ่งอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นต้น
(คณาจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525: 4)

✱ การสอนสอดแทรกจริยธรรมในกลุ่มวิชาอื่น ๆ นั้น สามารถจะสอดแทรกได้แทบทุก
เนื้อหาและทุกกิจกรรม จะทำได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความเข้าใจ ความสนใจ ความละเอียด
ประณีตในการเตรียมสถานการณ์วางแผนงาน ตลอดจนมีสื่อการสอน และเทคนิคการสอนที่
เร้าใจให้เด็กสนใจ เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความสนุกสนานและได้รับความรู้
แล้วนำไปปฏิบัติจนกลายเป็นนิสัย (คณาจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525:
12) ความยากของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสอดแทรกจริยธรรมในเนื้อหาวิชาอื่น
ด้วยนั้น จึงอยู่ที่เทคนิคการจัดกิจกรรมการสอนสอดแทรกจริยธรรม เพราะครูส่วนใหญ่มัก และ
เน้นการสอนเนื้อหา และกิจกรรมตามแผนการสอนของแต่ละกลุ่มวิชา ทำให้ผู้เรียนได้ความรู้
แต่ขาดคุณธรรม ด้วยเหตุนี้จึงสมควรได้มีการฝึกอบรมครู เพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพด้านการสอน

สอดคล้องจริยธรรม โดยให้ความรู้และแนวปฏิบัติแก่ครูผู้สอน เพื่อที่จะส่งผลไปถึง เด็กนักเรียน จะได้รับทั้งความรู้ความคู่คุณธรรม

ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะที่เป็น
หน่วยงานทางการศึกษาแห่งหนึ่ง มีส่วนรับผิดชอบในงานด้านให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน
และสังคมด้วย และได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการสอนสอดคล้องจริยธรรม
จึงได้จัดโครงการฝึกอบรมครูประจำการในการสอนสอดคล้องจริยธรรมตามหลักสูตรประถม
ศึกษาขึ้น โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของวิชา 413 803 การจัดฝึกอบรมครูประถมศึกษา (In -
Service Education for Elementary School Teachers) ในหลักสูตรปริญญา-
มหาบัณฑิต สาขาการศึกษา โดยมีศาสตราจารย์อ่ำไพ สุจริตกุล ผู้สอนวิชานี้เป็นหัวหน้า
โครงการ

โครงการฝึกอบรมครูประจำการในการสอนสอดคล้องจริยธรรมตามหลักสูตร
ประถมศึกษา เริ่มให้การอบรมตั้งแต่ปีการศึกษา 2524 จนถึงปัจจุบัน ระหว่างปีการศึกษา
2524 - 2526 ได้มีบุคลากรของโรงเรียน และบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานต่าง ๆ
เข้ารับการฝึกอบรม ดังนี้

ปีการศึกษา 2524

ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 23 - 25 พฤษภาคม พ.ศ.2524

อบรมครูสังกัดสำนักงานการศึกษา อำเภอตาพระยา จังหวัด
ปราจีนบุรี ณ โรงเรียนชุมชนวัดตาพระยา จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 367 คน

ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 6 - 8 ตุลาคม พ.ศ.2524

อบรมครูสอนจริยศึกษาจากองค์การสมาชิกสภาสังคมสงเคราะห์ และ
โรงเรียนสอนศาสนาวันอาทิตย์ ณ วัดคีรีวงศ์ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 160 คน

ครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 15 - 17 มกราคม พ.ศ.2525

อบรมครูกลุ่มโรงเรียนพระแม่มาลี สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน
กรุงเทพมหานคร ณ วัดตะไคร้ จังหวัดนครนายก จำนวน 168 คน

ปีการศึกษา 2525

ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 3 - 6 กรกฎาคม พ.ศ.2525

อบรมครูโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน และโรงเรียนผดุงดรุณี สังกัด
สำนักงานการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ๗ สว่างคนิवास จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน
129 คน

ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 19 - 21 สิงหาคม พ.ศ.2525

อบรมครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ๗ วั
วรนารถบรรพต จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 100 คน

ครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 10 - 13 ตุลาคม พ.ศ.2525

อบรมครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 5 และ 6
๗ วัดคีรีวงศ์ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 112 คน

ครั้งที่ 4 ระหว่างวันที่ 16 - 18 ตุลาคม พ.ศ.2525

อบรมครูของสมาคมคิวกเซเคียว สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน
กรุงเทพมหานคร ๗ มูลนิธิบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ด้วยกิจกรรมทางศาสนา (เซเคียวเซเคียว)
จำนวน 100 คน

ครั้งที่ 5 ระหว่างวันที่ 11 - 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2526

อบรมครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอสนามชัยเขต และ
บุคลากรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ๗ โรงเรียนมัธยมสนามชัยเขต ตำบลห้วยน้ำใส อำเภอสนาม
ชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 130 คน

ปีการศึกษา 2526

ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 16 - 18 มิถุนายน พ.ศ.2526

อบรมครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ณ โรงเรียน
พญาไท กรุงเทพมหานคร จำนวน 180 คน

ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 26 - 28 สิงหาคม พ.ศ.2526

อบรมครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย ณ วัดพระสิงห์
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 173 คน

ครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 9 - 11 กันยายน พ.ศ.2526

อบรมครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ณ โรงเรียน
ชุมชนประชาธิปไตยวิทยาคาร จังหวัดปทุมธานี จำนวน 173 คน

ครั้งที่ 4 ระหว่างวันที่ 23 - 25 กันยายน พ.ศ.2526

อบรมครูจรรยาวิชาดีเด่นประจำปีการศึกษา 2525 ผู้บริหารและครู
ผู้สอนจรรยาวิชาจากสถาบันต่าง ๆ ณ วัดคีรีวงศ์ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 120 คน

ครั้งที่ 5 ระหว่างวันที่ 19 - 23 ตุลาคม พ.ศ.2526

อบรมครูจากโรงเรียนของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ครู
โรงเรียนนิพนธ์ และโรงเรียนนาวิกรมต์ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ณ เขื่อนศรีนครินทร์
จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 120 คน

การจัดการฝึกอบรมครูประจำการในการสอนสอดแทรกจริยธรรมความหลักสุตร
ประถมศึกษาแต่ละครั้งที่ผ่านมา มีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม ดังนี้

1. ประเมินด้านความรู้พื้นฐานในการสอนสอดแทรกจริยธรรมในกลุ่มวิชาต่าง ๆ
มีการทดสอบก่อนการอบรม (Pre - test) และภายหลังที่ได้รับการอบรมไปแล้ว (Post -
test) ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบถึงพัฒนาการด้านความรู้ ความเข้าใจของผู้เข้ารับการอบรม

2. ประเมินความคิดเห็นภายหลังสิ้นสุดการอบรม โดยมีแบบประเมินโครงการ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการจัดฝึกอบรมวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ที่ใช้ในการอบรม หัวข้อเรื่องแต่ละหัวข้อของเนื้อหา ตลอดจนความรู้สึกที่มีต่อการฝึกอบรม เป็นส่วนรวม

การประเมินผลดังกล่าวทำให้ทราบได้ทันทีว่า ผลการฝึกอบรมแต่ละครั้งประสบความสำเร็จหรือไม่ โดยประเมินจากผู้รับการอบรมว่า ได้พัฒนาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ใน การฝึกอบรมมากหรือน้อยเพียงใด แต่การที่จะทราบว่าผู้รับการอบรมได้นำเอาความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้หรือไม่เพียงใดนั้น ต้องอาศัยระยะเวลาผ่านไปชั่วระยะหนึ่ง จึงจะติดตามผลพฤติกรรมของครูได้

การติดตามผลการฝึกอบรมถือได้ว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการฝึกอบรม ซึ่งจะต้องกระทำภายหลังการฝึกอบรมไปแล้ว 4 เดือนเป็นอย่างน้อย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีโอกาสนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปปฏิบัติงานของตน เพื่อให้สามารถมองเห็นหรือทราบการปฏิบัติงาน และพฤติกรรมของผู้รับการอบรมที่เปลี่ยนไปภายหลังการอบรม ตลอดจนการนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ จะสามารถนำมาปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมให้ดีขึ้น (ชโล ธรรมศิริ, 2520: 173-174)

จากความสำเร็จดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะติดตามศึกษาการสอนของครูประจำการที่ได้รับการฝึกอบรมจากโครงการฝึกอบรมครูประจำการในการสอนสอดแทรก จริยธรรมตามหลักสูตรประถมศึกษาตามการรับรู้ของครูและนักเรียนว่าได้นำผลจากการฝึกอบรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกจริยธรรม ให้แก่นักเรียนของตนมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อจะได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ และเป็นแนวทาง ในการปรับปรุงโครงการฝึกอบรมครูประจำการ และจะเป็นผลต่อการพัฒนาเด็กไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูก่อนและหลังการฝึกอบรม เกี่ยวกับการนำเทคนิคต่าง ๆ ไปใช้สอนสอดแทรกจริยธรรมในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ ตามหลักสูตรประถมศึกษา

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูก่อนและหลังการฝึกอบรม เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกจริยธรรม
3. เพื่อศึกษาชนิดของสื่อการสอนที่ครูสร้างขึ้นเพิ่มเติมภายหลังจากได้รับการฝึกอบรมแล้ว
4. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนำเทคนิคที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติ
5. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกจริยธรรมภายหลังจากการฝึกอบรมแล้ว

สมมุติฐานในการวิจัย

1. หลังการฝึกอบรมครูนำเทคนิคที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม
2. หลังการฝึกอบรมครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกจริยธรรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการวิจัยเรื่องนี้ มุ่งที่จะศึกษาการสอนของครูประจำการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ผ่านการฝึกอบรมจากโครงการฝึกอบรมครูประจำการในการสอนสอดแทรกจริยธรรมตามหลักสูตรประถมศึกษา ของภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในช่วงปีการศึกษา 2526 เฉพาะรุ่นที่ 1 - 3 เท่านั้น
2. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาในด้านต่อไปนี้
 - 2.1 การนำเทคนิควิธีต่าง ๆ ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้สอนสอดแทรกจริยธรรมในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ ตามหลักสูตรประถมศึกษา รวมทั้งการสร้างสื่อการสอนเพิ่มเติมภายหลังจากการฝึกอบรมไปแล้ว
 - 2.2 ปัญหาและอุปสรรคในการนำเทคนิคที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติ
3. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือเพื่อนครูเป็น เพียงข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อประกอบประกอบการอภิปรายผล เท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การวิจัยครั้งนี้ไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเพศ อายุ และประสบการณ์ การสอน ของครูผู้ผ่านการฝึกอบรม
2. นักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นไป ย่อมสามารถแสดงความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการสอนของครูได้
3. ตัวอย่างประชากรตอบแบบสอบถาม หรือให้การสัมภาษณ์ด้วยความจริงใจ
4. การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนของครูในทรศณะของตัวอย่าง ประชากรทุกกลุ่ม ใช้เกณฑ์เดียวกัน คือ บ่อยครั้ง หมายถึง ปฏิบัติในเรื่องนั้น ตั้งแต่ 4 ครั้งขึ้นไปใน 1 ภาคเรียน บางครั้ง หมายถึง ปฏิบัติในเรื่องนั้น ตั้งแต่ 1 - 3 ครั้งขึ้นไปใน 1 ภาคเรียน ไม่ได้นำไปใช้ หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติในเรื่องนั้นเลย

คำจำกัดความ

การฝึกอบรมครูประจำการ หมายถึง การอบรมครูประจำการที่จัดโดยภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมุ่งหวังเพื่อเสริมสมรรถภาพครูในการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ด้วยการฝึกปฏิบัติ เทคนิควิธีสอนสอดแทรกจริยธรรมในทุกกลุ่มวิชา

เทคนิค หมายถึง กลวิธีต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการสอดแทรกจริยธรรมในระหว่างการสอน หรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรประถมศึกษา และกลวิธีในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสอนจริยธรรมโดยตรง

กลวิธีดังกล่าวข้างต้น ได้แก่

1. เทคนิคการได้วาทีธรรมะ
2. เทคนิคกลุ่มสัมพันธ์
3. เทคนิคการใช้สถานการณ์จำลอง
4. เทคนิคการสร้างและใช้หุ่น
5. เทคนิคการสร้างและใช้บัตรคำ

6. เทคนิคการเล่านิทาน
7. เทคนิคการวาดภาพหลายเส้น
8. เทคนิคการเรียงความปากเปล่า
9. เทคนิคการใช้เกม เสริมคุณธรรม
10. เทคนิคการใช้การละเล่น เสริมคุณธรรม
11. เทคนิคการแต่งและใช้เพลงเสริมคุณธรรม
12. เทคนิคการใช้บทบาทสมมติ
13. เทคนิคการประชุมกลุ่มแบบต่าง ๆ
14. เทคนิคการใช้กรณีตัวอย่าง
15. เทคนิคการวัดและประเมินผลจริยธรรม

การสอนสอดแทรกจริยธรรม หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้
คุณธรรมข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อจากคุณธรรม 30 ข้อ ที่ระบุไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา
2521 เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดมวลประสภการณ เพื่อสอนกลุ่มประสภการณต่าง ๆ
ตามหลักสูตรประถมศึกษา

ครู หมายถึง ครูผู้ทำหน้าที่สอน และได้รับการฝึกอบรมจากโครงการฝึกอบรมครู
ประจำการ ของภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่เรียนกับครูผู้ซึ่งผ่านการฝึกอบรมจากโครงการฝึก
อบรมครูประจำการ ของภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย มีดังนี้

1. ประชากรและการสุ่มตัวอย่างประชากร

1.1 ประชากรที่เป็นครู คือ ครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติที่ได้รับการฝึกอบรมจากโครงการฝึกอบรมครูประจำการในการสอนสอดแทรกจริยธรรม

ตามหลักสูตรประถมศึกษา ของภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในช่วงปีการศึกษา 2526 จำนวน 3 รุ่น รวม 526 คน นำมาสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งหมด 250 คน แล้วนำมาสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยคิดอัตราส่วนร้อยละ 40 ของแต่ละรุ่น ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู จำนวน 100 คน

1.2 ประชากรที่เป็นนักเรียน คือนักเรียนที่กำลังเรียนกับครูผู้ผ่านการฝึกอบรม จากโครงการดังกล่าว จำนวน 1,578 คน นำมาสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยให้ครูเป็นผู้คัดเลือกนักเรียนในอัตราส่วน ครู 1 คน ต่อนักเรียน 3 คน ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนจำนวน 300 คน

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สุ่มประชากรที่เป็นผู้บริหารหรือเพื่อนครูของครูผู้ผ่านการฝึกอบรม จากโครงการดังกล่าว โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารหรือเพื่อนครู จำนวน 50 คน

2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามครูผู้ผ่านการฝึกอบรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และคำถามปลายเปิด (Opened - end)

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์นักเรียนที่กำลังเรียนกับครูผู้ผ่านการศึกษอบรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือเพื่อนครูของครูผู้ผ่านการฝึกอบรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

2.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารวิทยานิพนธ์และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนทำการสัมภาษณ์ครูผู้ผ่านการฝึกอบรม นักเรียนที่กำลังเรียนกับครูผู้ผ่านการฝึกอบรม และผู้บริหารหรือเพื่อนครูของครูผู้ผ่านการฝึกอบรมที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร แล้วรวบรวมข้อมูลที่ได้มาสร้างเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากนั้นนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูผู้ผ่านการฝึกอบรม และนักเรียน ผู้บริหารหรือเพื่อนครูผู้ผ่านการฝึกอบรมที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร แล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไข เป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามครูที่เป็นตัวอย่างประชากรทางไปรษณีย์ และนำไปให้ด้วยตนเอง นัดวันไปรับคืน พร้อมทั้งสัมภาษณ์นักเรียน และผู้บริหารหรือเพื่อนครู

๔. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลมาคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบค่า t (t - test) ส่วนข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์ในรูปความเรียง

๕. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายผลและเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้ทราบถึงผลของการนำความรู้และเทคนิคต่าง ๆ ที่มีในหลักสูตรการฝึกอบรม จากโครงการฝึกอบรมครูประจำการในการสอนสอดแทรกจริยธรรมตามหลักสูตรประถมศึกษา ของภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปใช้จัดกิจกรรมการเรียน การสอน ของครูภายหลังจากการฝึกอบรมไปแล้ว

๒. นำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง โครงการฝึกอบรมครูประจำการ ของวิชา ๔๑๓ ๘๐๓ การจัดฝึกอบรมครูประจำการ (In - Service Education for Elementary School Teachers) ในหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต สาขาการศึกษา

๓. เป็นแนวทางในการติดตามผลผู้ผ่านการอบรมครั้งต่อ ๆ ไป

๔. เป็นแนวทางเพื่อเสนอแนวการจัดอบรมครูประจำการในระดับประถมศึกษา ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๕. เป็นแนวทางในการจัดหลักสูตรการสอนสอดแทรกจริยธรรมให้แก่หน่วยงานที่ผลิตนักศึกษาครูต่อไป